

Po božiču, po solsticiju, ko se dan »obrne«, in pred novim letom je čas za vse vrste inventur. Na Slovenijo in slovensko državo se že z najvišjih državnih položajev gleda predvsem kot na nekakšno podjetje z modelom korporativnega upravljanja. Ob koncu tega leta si, podobno kot Britanci glede brexita, intimno lahko priznamo, da ni več družbenih ali političnih nesporazumov, kajti stvari so postavljene natanko tako, kot »je mišljeno«. To in tovrstno mišljenje pa svojega izvora nima v Ljubljani niti v institucijah slovenske države: tem mestom bržkone pripada le »čast« izvedbe.

Kje je tisto vrednostno središče

Leto 2019 je minilo v znamenju odsotnosti nezadostne notranje, predvsem pa tudi zunanje politike. Minilo je v že tradicionalnem umanjkanju notranjih družbenih konceptov in tudi v vedno bolj samoumevni suši državnih likov, ki bi jih moralo poosebljati in simbolizirati. Predsednik države Borut Pahor je samo v decembru na kar najbolj imeniten način opravil dve dejanji, ki nazorno prikazujeta povedano.

Če kaj, je bil dogodek leta stota obletnica Univerze v Ljubljani (3. december), in to z osrednjo slovesnostjo, s slavnostno akademijo v Cankarjevem domu. Tam je predsednik države univerzo odlikoval z redom za izredne zasluge. Proslave so se udeležili tudi predsednik državnega zbora in ministri vlade. Nekaj dni zatem se je v *Delu* javno na kratko oglasil nekdanji rektor univerze Jože Mencinger. Vprašal je, ali ta »veličastna« proslava res odraža univerzo za tretje tisočletje in je vzor za razmišljujoče študente: »Kaj imajo na proslavi početi strumno postrojeni vojaki z bajoneti na puškah, saj vojska in policija v urejenih državah brez dovoljenja univerzitetne oblasti nimata dostopa v prostore univerz?«

Bistvo avtonomije univerze in debat okrog jubileja Univerze v Ljubljani je bilo tudi v zgražanju intelektualcev, češ da je vednost danes ogrožena tudi po evropskih praksah financiranja in dejstvu, da iz avtonomne vednosti oblasti hočejo narediti pomožno silo »evropskega« gospodarstva. To je bil zelo utemeljen vidik (najmanj humanističnega dela) akademske srenje.

Slovenski predsednik je ta teden z zlatim redom za zasluge odlikoval Petra Jambreka, nekdanjega ustavnega sodnika, predvsem pa nekoga, ki si je vse od osamosvojitve najbolj angažirano prizadeval za konkurenčno privatizacijo šolstva, predvsem visokega. Bil je utemeljitelj koncepta t. i. uporabnih študijev, skliceval se je na danes tako kritizirano bolonjsko reformo visokega šolstva. Iz vednostnega koncepta visokega šolstva je izvil zasebno-profitno zgodbo s koncesijskim modelom državnega financiranja. Postal je poosebljen prikaz neoliberalnega modela družbe. Pahor ga je odlikoval za njegov »prispevek k ustanovitvi slovenske države ter k razvoju ustavnosti in ustavnopravne znanosti«. Kdo se bo vprašal, kaj bi to lahko imelo opraviti s temo, ki jo obravnavamo, namreč z izpraznitvijo Slovenije in z modelom države kot kvečjemu dobrim modelom korporativnega upravljanja?

Odgovor na to vprašanje je dal kar sam Jambrek v svoji zahvali. Ugotavljam, je rekel, da sta dandanes energija in optimizem splahnela, Slovenija kot država je izvotljena in razkrojena. Povedal je, da se Slovenija sooča s propadajočim javnim zdravstvom, z javnim visokim šolstvom, ki pada na mednarodnih lestvicah kakovosti, z gospodarstvom, ki je vedno manj konkurenčno in produktivno, ter z javnimi financami, ki prenašajo breme zadolžitve države na prihodnje rodove. Problem pa je še veliko hujši, je povedal: »Dodobra

Veseljje na ladji z imenom Titanik

Janez Markeš

sta izpraznjena tudi energija in optimizem prvotnega vrednostnega središča nacije.« Je res tako?

Kvečjemu za občinski svet

Leta 1990 je bil ob božiču plebiscit o slovenski državnosti, ki ga je predlagala Socialistična stranka Slovenije. Vladajoči Demos je predlog sprejel in pri ljudeh je ta plebiscit izmeril soglasje, ki ga danes tako rekoč ni več mogoče zagotoviti. Prejšnji teden se je v *Sobotni prilogi Dela* spet oglasil Jože Mencinger, tokrat ne toliko kot nekdanji rektor Univerze, bolj kot minister prve Demosove vlade in kot zaskrbljeni državljan. Pokazal je na zadnjo možnost, ki jo Slovenija še ima ob vročem kostanju zunanje politike, ob razmerju s Hrvaško v zadevi razsodbe arbitražnega sodišča glede Piranskega zaliva. Pogled na državni zbor, je zapisal, je vse bolj žalosten, stanje se iz sklica v sklic poslabšuje. Ni več politikov, kakršen je bil France Bučar, v parlamentu sedi vrsta poslancev, »ki bi sodili v občinski svet manjše občine«. Potem je pokazal na rakavo rano slovenske zunanje politike, na »fantastičen dan«, ki glede Piranskega zaliva ni prinesel prav ničesar. V bistvu je ponovil to, kar je zapisala kolegica Saša Vidmajer, namreč, to, kar ima Slovenija na ravni zunanje politike, ni politika, je le hrup. Podobno kot je Mencinger svetoval stranki Levica, naj se upre dodatkom k zdravstvenemu zavarovanju, naj zahteva ukinitvev, zdaj slovenski oblasti svetuje, naj z vetom blokira vstop Hrvaške v schengensko območje, ne glede na zamere EU in negativne posledice.

Gre za gesto. Poznavalci pravijo, da Hrvati sami niti še nočejo prevzeti odgovornosti schengna niti tega niso sposobni. Toda kakšna je logika nekdanjega ministra Demosove vlade Jožeta Mencingerja? EU je po največjih protagonistkah pokazala toliko neprivrženosti vladavini zakona, toliko nenačelnosti, celo potencialne (politične in še kakšne) podkupljivosti, da Slovenija pravzaprav z načelnimi gestami in potezami nima več kaj izgubiti. Če se bo pretvarjala, priznala igro moči in tiha zaledja, je poražena že zdaj in bo na koncu ne le dokončno poražena, temveč tudi v vseh pogledih ponižana.

Toda v tako razmišljanje je vgrajeno protislovje nekoga, ki ima pred seboj še vedno lik politika in državnika, kakršen je bil njegov osebni prijatelj France Bučar. Če, kot je ugotovil, je parlament sestavljen iz mnogih poslancev, »ki bi sodili v občinski svet manjše občine«, mar posledično tudi ne drži, da vlado sestavlja mnogo ljudi, ki bi tudi sodili v svet primestne občine? Kar so z osebnimi žalitvami uprizorili pri razpravi o koroški

Slovenki Angeliki Mlinar kot ministrski kandidatki, ni le izkaz malega provincializma, temveč osebnega primitivizma, ki bi moral biti nevreden parlamenta slovenske in sploh vsake države.

Kako se upravljajo spomini na zakone

Nedržavotvornost za zadeve prihodnosti in bolj kompleksne »državnosti« od vsako leto ponavljajočega se proslavljanja plebiscita 1991 namreč ni naključje, temveč je čista realnost, kakor koli izpraznjeno se to že utegne slišati. Ljudje živijo od spominov na čase, ko je politika še upoštevala zakonitosti države, ko je snovala prihodnost, ko je goljufala na način, da je predpostavljala poštenje in zakone države. Danes kakor da vladajo ljudje, ki o tem nimajo več nikakršnega pojma, znajo pa upravljati spomin ljudi na stare čase. Ti si novih časov niso želeli, da bi se odpravili javni prostor, socialna pravičnost, javno zdravstvo in šolstvo in sledili Jambreku, temveč da bi tisto, kar so kritizirali, naredili bolje. Potem je na mersko enoto zgrešenega patriotizma prišla merska enota protinacionalnega neoliberalizma ...

Po osamosvojitvi Slovenije je bil liberalizem sinonim za novo prvotno akumulacijo. Neoliberalizem, je že pred leti ugotovil Tomaž Mastnak, je (bil) samo višja stopnja liberalizma, ko je ta iz duhovne in politične sfere prestopil v ekonomijo. Poosamosvojitveno novo gospodstvo, ki je značilno tako za oba, za liberalizem in neoliberalizem, se je srečalo v dogovoru nad slovenskim narodom in praznični prijem rok med (neo) liberalno opolnomočenim predsednikom Pahorjem (kot nekdanjim predsednikom ZLSD) in neoliberalnim odlikovancem Jambrekom kot enem od poluradnih ideologov Demosa je nazoren in poveden.

Kontekst je seveda širši od Slovenije. Dokaza sta Donald Trump s kadrovskim cunamijem v sodstvu in Boris Johnson z nastavljanjem Velike Britanije mednarodnemu kapitalu v imenu brexita. Danes, ko Slovenija izkazuje umanjkanje koncepta, se predsednik države na simbolni ravni obnaša kot razigran otrok v peskovniku odsotnih staršev. Predsednik vlade ignorira edini še vitalni del državnosti, njeno zunanjo politiko. Pozicija v parlamentu še nikoli ni imela toliko brezimnih likov in opozicija, tako leva kot desna, se je nedopustno poenotila v politični nekulturi prav pri aktu razprave in glasovanja o novi ministrici. To je raven, ki jo premorejo, to je koncept, ki ga razumejo. Takšno je stanje državniškega duha, politične kulture in osebne omike v Sloveniji leta Gospodovega 2019. To podjetje je v predstečajni agoniji. ●